

Brüsszel, 2024. november 6.
(OR. en)

14733/24

CULT 97
EDUC 400
AUDIO 96
JEUN 268
DIGIT 214
RECH 473

FELJEGYZÉS

Küldi:	a Tanács Főtitkársága
Címzett:	az Állandó Képviselők Bizottsága/a Tanács
Tárgy:	A könyvtárak szerepe a médiatudatosság fejlesztésében – <i>Irányadó vita</i>

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak az elnökség által készített háttérdokumentumot, amely az Oktatási, Ifjúsági, Kulturális és Sportügyi Tanács 2024. november 25–26-i ülésén tartandó irányadó vitához szolgál alapul.

A könyvtárak szerepe a médiatudatosság fejlesztésében

Irányadó vita

EYCS Tanács, 2024. november 26.

1. BEVEZETÉS

Az Európai Unió 2023–2026-ra szóló kulturális munkaterve¹ elismeri a könyvtáraknak – különösen az írástudás Európa-szerte történő előmozdítása terén játszott – változó társadalmi szerepét. A könyvtárak nem csupán könyvek gyűjteményei, hanem – szolgáltatások széles körét kínálva – létfontosságú platformot biztosítanak a közösségi szerepvállalás, a demokratikus részvétel és a tanulmányi fejlődés számára. E szerepkörük esszenciáját a médiatudatosság fejlesztéséhez való hozzájárulásuk alkotja; ennek fejlesztése ugyanis az egyre digitálisabbá váló és információval telített világunkban sürgető igénnyé vált.

A Covid19-világjárvány rávilágított a könyvtárak meghatározó közösségi központokként betöltött szerepének fontosságára, merthogy a könyvtárak alkalmazkodtak azáltal, hogy a lezárások idején személyes és digitális szolgáltatásokat egyaránt nyújtottak. A könyvtárak segítségével továbbra is megbízható információkhoz lehetett hozzáférni, ezáltal létfontosságú szövetségesként léptek fel a félretájékoztatás elleni küzdelemben, amely minden eddiginél relevánsabb feladattá vált. Az IFLA–UNESCO *Public Library Manifesto* (Közkönyvtári Kiáltvány)² című 2022-es kiadványa szerint a könyvtáraknak az egész életen át tartó tanulás és a médiatudatosság előmozdítóiként kell tevékenykedniük, felvértezve a polgárokat azokkal az eszközökkel, amelyekre szükségük van ahhoz, hogy eligazodjanak napjaink komplex médiakörnyezetében.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01))

² IFLA: International Federation of Library Associations and Institutions (Könyvtári Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége), <https://www.ifla.org/public-library-manifesto/>

A 2023–2026-ra szóló kulturális munkaterv alapján 2024 és 2025 között egy, a nyitott koordinációs módszer keretében létrejött (OMC-) csoportnak tovább kell vizsgálnia a könyvtárak szerepét a kulturális részvétel és a készségfejlesztés erősítésében, ezzel nemcsak az írástudást, hanem a társadalmi befogadás és a demokrácia tágabb céljait is támogatva. Ezenkívül az Európa Tanács és az EBLIDA iránymutatásaikban³ újólag kijelentik, hogy a könyvtárakkal kapcsolatos szakpolitikák döntő szerepet játszanak a demokratikus, jól tájékozott, méltányos, fenntartható, összetartó és befogadó társadalom előmozdításában.

2. A FŐBB KEZELENDŐ KIHÍVÁSOK

A médiatudatosság fejlesztése az egyik legjelentősebb kihívás, amellyel a modern társadalmaknak – többek között Európában is – szembe kell nézniük. A félretájékoztatás és a dezinformáció gyorsan terjed, amit gyakran tovább súlyosbítanak a digitális platformok, valamint a széttagolt médiakörnyezet. Mivel a médiatechnológia sebesen fejlődik, a formális oktatás során elsajátított készségeket folyamatosan aktualizálni kell. A könyvtárak megbízható státuszuk és a közösségekben való állandó jelenlétük révén egyedülálló helyzetben vannak ahhoz, hogy közvetítőként lépjenek fel a polgárok és az őket érő információáradat között. Ezt úgy tehetik meg, hogy képzéseket kínálnak, edukációs programokat szerveznek, és olyan erőforrásokat biztosítanak, amelyek előmozdítják a médiafogyasztással és a médiatartalmak létrehozásával kapcsolatos tudatosságot. A könyvtárak tehát multifunkcionális közösségi tanulási központként működhetnek, miközben támogatják az egész életen át tartó tanulást is.

³ EBLIDA: European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (Könyvtári, Információs és Dokumentációs Egyesületek Európai Irodája), <https://www.eblida.org/News/2022/Council-of-Europe-EBLIDA-Guidelines-on-Library-legislation-and-policy-in-Europe-en.pdf>

A könyvtárakkal kapcsolatban azonban számos alapvető kihívást kell orvosolni, hogy e potenciáljukat teljes körűen kiaknázhassuk:

- Hiányosságok a médiatudatosság oktatásában: A digitális technológiák gyors fejlődése azt jelenti, hogy a médiatudatosságot fejlesztő programokat rendszeresen aktualizálni kell, hogy azok továbbra is relevánsak maradjanak. A könyvtáraknak olyan képzési programokat kell kínálniuk és olyan eszközöket kell rendelkezésre bocsátaniuk, amelyek nemcsak az alapvető mediakészségeket adják át, hanem a formális oktatást is támogatják, különösen az analitikus gondolkodás, a hiteles források beazonosítása, a média elfogultságának megértése, az online platformoknak a biztonságos online környezetet garantáló használata, a tartalomlétrehozási készségek, a demokratikus részvétel és az információk etikus felhasználása terén. A könyvtárak az olvasók széles körének kínálnak szolgáltatásokat a gyermekektől az idősekig, akik eltérő szintű médiatudatossággal rendelkeznek. Ezért elengedhetetlen, hogy a különböző társadalmi csoportok igényeinek megfelelő, testre szabott, médiatudatosságot fejlesztő programok álljanak rendelkezésre.
- Infrastruktúra és finanszírozás: Bár számos könyvtár állt már át a digitális szolgáltatásokra, az infrastruktúrában megfigyelhető egyenlőtlenségek – különösen a vidéki és a távoli területeken – hatással vannak arra, hogy a könyvtárak mennyire hatékonyan tudják előmozdítani az alapvető médiatudatosságot. A megfelelő finanszírozás elengedhetetlen e hiányosságok áthidalásához és az erőforrásokhoz való hozzáférés szintjének egységesítéséhez valamennyi régióban. Az iskolákkal, a tudományos körökkel, a technológiai vállalatokkal, más érintett magánszektorbeli vállalatokkal, alapítványokkal és civil szervezetekkel kialakított partnerségek létfontosságú szerepet játszanak a médiatudatosságot fejlesztő programok bővítésében. A külső szakértelem és erőforrások mozgósítása segíthet a médiatudatossággal kapcsolatos kezdeményezések annak érdekében történő kiterjesztésében, hogy ezáltal szélesebb közönséget érjenek el, célzott ismereteket terjesszenek és testre szabott tantervek kidolgozását segítsék elő.
- A könyvtárosok készségeinek fejlesztése: A könyvtárak csak akkor tudják fejleszteni a médiatudatossági készségeket, ha beruháznak az emberi erőforrásaikba. A könyvtárosoknak folyamatos továbbképzésre van szükségük ahhoz, hogy lépést tudjanak tartani a technológiai fejlődéssel és az általuk kiszolgált közösségek változó igényeivel. E készségek fejlesztése döntő fontosságú annak biztosításához, hogy a könyvtárosok iránymutatást nyújthassanak a polgároknak a napjaink digitális információs környezetében való eligazodáshoz.

3. KÉRDÉSEK AZ IRÁNYADÓ VITÁHOZ

Az elnökség felkéri a minisztereket, hogy az alábbi kérdések mentén térképezzék fel, illetve osszák meg egymással az azzal kapcsolatos ismereteket, hogy a könyvtárak miként javíthatják a társadalom médiatudatossági készségeit:

- A könyvtárak szerepe: *Hogyan bővíthetik a könyvtárak médiatudatosságot fejlesztő programjaikat annak érdekében, hogy javítsák a polgárok médiatudatosságát és kritikai olvasási készségeit, és ezáltal segítsék őket a digitális kor kihívásainak (pl. az online dezinformációnak, az online megfélemlítésnek és online gyűlöletbeszédnek, valamint a deepfake-nek) a hatékonyabb kezelésében?*
- A magas színvonalú szolgáltatások nyújtásához szükséges erőforrások: *Milyen partnerségeket kellene előnyben részesíteni például a tudományos körökkel, a technológiai vállalatokkal és szervezetekkel annak biztosítása érdekében, hogy a könyvtárak naprakészek maradjanak azon ismeretek terén, amelyekre a társadalomnak általában szüksége van, és milyen uniós szintű kezdeményezések járulhatnak hozzá ennek a célnak az eléréséhez?*
- A könyvtárosok által elsajátítandó készségek: *Milyen speciális készségekre van szükségük a könyvtárosoknak ahhoz, hogy jobban át tudják adni a médiatudatosságot és elő tudják mozdítani a könyvtárhasználók körében a kritikai gondolkodást?*
